

Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC) 2011

LE0106

I denna beskrivning redovisas först administrativa och legala uppgifter om undersökningen samt dess syfte och historik. Därefter redovisas undersökningens innehåll och tillförlitlighet samt hur den genomförs och hur man kan ta del av resultaten. Genom att klicka på en rubrik i innehållsförteckningen kommer man direkt till aktuellt avsnitt.

Innehållsförteckning

A	Allmänna uppgifter	2
A.1	Ämnesområde	2
A.2	Statistikområde	2
A.3	SOS-klassificering	2
A.4	Statistikansvarig	2
A.5	Statistikproducent	2
A.6	Uppgiftsskyldighet	3
A.7	Sekretess och regler för behandling av personuppgifter	3
A.8	Gallringsföreskrifter	3
A.9	EU-reglering	3
A.10	Syfte och historik	3
A.11	Statistikanvändning	4
A.12	Uppläggning och genomförande	4
A.13	Internationell rapportering	5
A.14	Planerade förändringar i kommande undersökningar	5
B	Kvalitetsdeklaration	6
B.0	Inledning	6
B.1	Innehåll	6
1.1	Statistiska målstorheter	6
1.1.1	Objekt och population	6
1.1.2	Variabler	6
1.1.3	Statistiska mått	10
1.1.4	Redovisningsgrupper	10
1.1.5	Referenstider	10
1.2	Fullständighet	10
B.2	Tillförlitlighet	10
2.1	Tillförlitlighet totalt	10
2.2	Osäkerhetskällor	11
2.2.1	Urval	11
2.2.2	Ramtäckning	12
2.2.3	Mätning	13
2.2.4	Svarsbortfall	14
2.2.5	Bearbetning	15
2.2.6	Modellantaganden	15
2.3	Redovisning av osäkerhetsmått	15

B.3	Aktualitet	15
3.1	Frekvens	15
3.2	Framställningstid	15
3.3	Punktlighet	15
B.4	Jämförbarhet och sam användbarhet	15
4.1	Jämförbarhet över tiden	15
4.2	Jämförbarhet mellan grupper	16
4.3	Sam användbarhet med annan statistik	16
B.5	Tillgänglighet och förståelighet	16
5.1	Spridningsformer	16
5.2	Presentation	16
5.3	Dokumentation	17
5.4	Tillgång till primärmaterial	17
5.5	Upplysningstjänster	17

A Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Ämnesområde: Levnadsförhållanden

A.2 Statistikområde

Statistikområde: Levnadsförhållanden

A.3 SOS-klassificering

Tillhör (SOS:) Ja

För undersökningar som ingår i Sveriges officiella statistik gäller särskilda regler när det gäller kvalitet och tillgänglighet, se Förordningen om den officiella statistiken (2001:100).

A.4 Statistikansvarig

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån (SCB)
Postadress: Box 24300, 104 51 Stockholm
Besöksadress: Karlavägen 100 Stockholm
Kontaktperson: Anders Ljungberg
Telefon: 08-5069 4615
Telefax: 08-5069 4005
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

A.5 Statistikproducent

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån (SCB)
Postadress: Box 24300, 104 51 Stockholm
Besöksadress: Karlavägen 100 Stockholm
Kontaktperson: Anders Ljungberg
Telefon: 08-5069 4615
Telefax: 08-5069 4005
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001: 99).

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

A.8 Gallringsföreskrifter

Enligt lagen om den officiella statistiken ska personuppgifter gallras när de inte längre behövs för sitt ändamål. Enligt särskilt beslut från Riksarkivet (RA-MS 2011:59) skall data från ULF/SILC bevaras.

A.9 EU-reglering

Från och med 2008 har delar av innehållet i ULF anpassats och kompletterats till EU-SILC (European Statistics on Income and Living Conditions) i enlighet med EU-förordning 1177/2003. Detta medför att ULF-undersökningen sedan dess delvis harmoniseras med övriga medlemsländers undersökningar.

EU-SILC är en undersökning som är gemensam för alla EU-länder där frågor ställs kring utbildning, boende, hälsa, sociala förhållanden, inkomster och arbete. Målet är att ha gemensam europeisk statistik över inkomster och levnadsvillkor på både hushålls- och individnivå. EU-SILC består av två undersökningar, en tvärsnittsundersökning och en longitudinell undersökning.

En fullständig lista över de förordningar som reglerar EU-SILC finns på Eurostats webbplats:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/income_social_inclusion_living_conditions/legislation

A.10 Syfte och historik

Det huvudsakliga syftet med undersökningen är att belysa välfärdens fördelning mellan olika grupper i befolkningen. SCB:s Undersökningar av Levnadsförhållanden (ULF) startades hösten 1974. I och med 2008 års undersökning harmoniserades ULF med den EU-reglerade undersökningen EU-SILC genom att urvalet till den nya panelen i EU-SILC:s longitudinella del även får frågorna som ingår i ULF. Hädanefter benämns den integrerade undersökningen ULF/SILC.

Utökningen av antalet komponenter i undersökningen har skett etappvis. Vid starten 1974 ingick välfärdskomponenterna hälsa, ekonomi, sysselsättning och arbetsmiljö, utbildning samt boende. I 1976 års undersökning tillkom fritid och sociala relationer, och år 1978 medborgerliga aktiviteter, transporter samt trygghet och säkerhet.

Från och med 1979 tillämpas en indelning i fyra huvudteman som återkommer med viss periodicitet, s.k. fördjupningar. Dessa teman är Hälsa och omsorg, Arbetsliv, Sociala relationer samt Fysisk miljö. Se vidare under *A.14 Planerade förändring i kommande undersökningar*. Fördjupningarna genomförs under en tvåårsperiod (sedan 1980). I varje fördjupningsomgång ingår ett antal centrala indikatorer från respektive välfärdskomponent samt frågor som utgör grund för gängse bakgrundsvariabler.

Från och med år 1986 ingår regelbundet en paneldel i undersökningen. Med paneldel avses individer som med en periodicitet om åtta år får svara på frågor kring levnadsförhållanden.

A.11 Statistikanvändning

Undersökningen utgör underlag för bland annat planering och utvärdering av offentlig verksamhet, forskning och samhällsdebatt. Till varje komponent i undersökningen som under ett visst år ingår i en fördjupningsstudie knyts en referensgrupp med representanter för framför allt ansvariga myndigheter och forskningen inom området. Referensgruppen tillsätts endast med hänsyn till de djupare studier som görs för en viss komponent, dvs. gruppen finns inte med löpande under hela tiden. I referensgruppen ingår bland annat Socialstyrelsen, Socialdepartementet, Socialforskningsinstitutet (SOFI) och Folkhälsoinstitutet representerade. Dessutom finns ett användarråd med extern representation som tar ställning till verksamhetsplaner och uppnådda resultat.

A.12 Uppläggning och genomförande

Individerna som medverkar i undersökningen är dragna med sannolikhetsurval ur Sveriges befolkning. Urvalspersonerna intervjuas via telefon av intervjuare som är anställda hos SCB. Antalet intervjuare som arbetar med insamlingen uppgår till ungefär 160 personer. Frågorna är inlagda i ett datorprogram och läses upp av intervjuaren som också registrerar svaren i datorn.

Fältningsperioden under 2011 ägde rum från vecka 5 till och med vecka 50. Det innebär att insamlingen sker under denna period i form av en första intervjuomgång som sedan kompletteras med uppföljningar när intervjupersonen inte har gått att nå.

Efterbearbetning (granskning, rättning, kodning) sker manuellt i datormiljö. Kodning sker också redan till viss del i intervjuarsituationen. Utifrån intervjudata skapas en mängd härledda variabler. Undersökningsdata kompletteras med registerdata från:

- Persondata från Registret över totalbefolkningen (från urvalstillfället)
- Inkomstdata från Inkomst- och taxeringsregistret (från undersökningsåret)
- Utbildningsdata från Utbildningsregistret (året som föregår undersökningsåret)

Urvalet bestod av en kombination av en återkommande paneldel och nya delurval från Registret över totalbefolkningen (RTB), version 2010-09-30. Det sammanlagda urvalet bestod av ca 10 100 individer i åldrarna 16 år och uppåt.

Bland de som intervjuas i ULF/SILC görs ytterligare ett urval av barn, 10–18 år, till de intervjuade föräldrarna som därefter används för intervjuer till Barn-ULF. Läs mer om Barn-ULF på SCB:s webbplats, www.scb.se/barnulf.

A.13 Internationell rapportering

ULF är sedan år 2008 delvis integrerad med EU-SILC och benämns numera ULF/SILC. Delar av variabelinnehållet i ULF/SILC rapporteras därför till Eurostat. Rapporteringen till Eurostat sker två gånger per år i form av datafiler enligt Eurostats specifikationer.

A.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Hittills har de olika komponenterna samlats till fyra huvudteman som återkommande roterat enligt schemat nedan. Här visas också den planerade indelningen kommande år.

HUVUDTEMA	PERIODICITET					
<i>Sociala relationer</i>						
Medborgerliga aktiviteter	1978	1984–85	1992–93	2000–01	2008–09	2016–17
Trygghet	1978	1984–85	1992–93	2000–01	2008–09	2016–17
Sociala relationer, familj	1976	1984–85	1992–93	2000–01	-	2016–17
<i>Arbetslivet</i>						
Sysselsättning och arbetsmiljö	1975	1979	1986–87	1994–95	2002–03	2010–11
Ekonomi	1977	1979	1986–87	1994–95	2002–03	-
Utbildning	1975	1979	1986–87	1994–95	2002–03	-
<i>Hälsa och omsorg</i>	1975, 1977	1980–81	1988–89	1996–97	2004–05	2012–13
<i>Fysisk miljö</i>						
Boende	1975	1982–83	1990–91	1998–99	2006–07	2014–15
Transporter	1978	1982–83	1990–91	1998–99	-	-
Fritid	1976	1982–83	1990–91	1998–99	2006–07	2014–15

B Kvalitetsdeklaration

B.0 Inledning

SCB deklarerar kvaliteten i undersökningar enligt ett kvalitetsbegrepp som består av fem huvudkomponenter:

- (1) **Innehåll**, som framför allt gäller statistikens målstorheter.
- (2) **Tillförlitlighet**, som avser osäkerhetskällor och hur dessa påverkar statistiken.
- (3) **Aktualitet**, som omfattar tidsaspekter som spelar roll för hur väl statistiken beskriver nuläget.
- (4) **Jämförbarhet och sam användbarhet**, som avser möjligheter till jämförelser, över tiden och mellan grupper, samt till att använda statistiken tillsammans med annan statistik.
- (5) **Tillgänglighet och förståelighet**, som avser statistikens fysiska tillgänglighet och dess förståelighet.

För mer information om kvalitetsbegreppet för officiell statistik och en mer detaljerad redovisning av innebörden i de fem huvudkomponenterna, se rapporten *Kvalitetsbegrepp och riktlinjer för kvalitetsdeklaration av officiell statistik (MIS2001:1)* i serien *Meddelande i samordningsfrågor för Sveriges officiella statistik*. Publikationen finns att tillgå på SCB:s webbplats.

B.1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

1.1.1 Objekt och population

Undersökningen är inriktad på att ta fram statistiska uppgifter för den grupp av personer som fyller 16 år och uppåt under undersökningsåret. Övre åldersgräns saknas alltså. Urvalet dras från personer som stadigvarande är bosatta i Sverige. Stadigvarande bosatt är den som är folkbokförd i riket och inte vistas utomlands långvarigt. I redovisningen kan objekten utgöras av individer och hushåll.

1.1.2 Variabler

Innehållet i ULF/SILC är föremål för ständig översyn, indikatorer utgår, nya tillkommer. Intervjublanketterna finns tillgängliga på SCB:s webbplats. Nedan redovisas indikatorer som ingår flertalet år.

TEMA: SOCIALA RELATIONER:

Medborgerliga aktiviteter:

Huvudinnehåll: *Föreningsverksamhet – Politiska aktiviteter*

Indikatorer

- Medlemskap och aktivt deltagande i
 - politiskt parti
 - facklig organisation
 - andra typer av organisationer och föreningar

Intresse för att diskutera politik

Bedömning av den egna förmågan att överklaga ett myndighetsbeslut

Sociala relationer:

Huvudinnehåll: *Hushållets sammansättning och familjebildning – Kontakter med släkt och vänner*

Indikatorer

Hushållets sammansättning

Umgänge med barn, föräldrar och syskon

Umgänge med andra släktingar, vänner och bekanta

Har någon nära vän

Trygghet och säkerhet:

Huvudinnehåll: *Offer för våld, hotelser*

Indikatorer

Utsatt för våld eller hot om våld

- skadornas art och konsekvenser

TEMA: HÄLSA OCH OMSORG

Huvudinnehåll: *Hälsotillstånd – sjukdomar – funktionsnedsättning – vårdkonsumtion – tobaksvanor*

Frågeområden

Hälsotillstånd, fysiska och psykiska besvär

T.ex. svår värk, övervikt, besvär av ängslan, oro eller ångest.

Sjukdomar (Enligt WHO:s klassifikation ICD-9)

T.ex. hjärtsjukdomar, högt blodtryck, diabetes, hudsjukdomar.

Funktionsnedsättning

T.ex. nedsatt syn, nedsatt hörsel, rörelsehinder

Läkar- och tandläkarbesök

T.ex. läkarbesök, ej tillgodosett vårdbehov

Tobaksvanor

T.ex. röker dagligen, snusar dagligen

TEMA: ARBETSLIV

Ekonomi:

Huvudinnehåll: *Inkomster, transfereringar – Boende- och barntillsynskostnader – Tillgång till viss materiell utrustning*

Indikatorer

Arbetsinkomst för intervjuperson och eventuell make/maka

Disponibel inkomst per person

Hushållets disponibla inkomst

Inkomst före och efter skatt för intervjuperson och eventuell make/maka
Inkomst under riksnormen för försörjningsstöd
Inkomst under socialbidragsnormen
Boendekostnader
Barnomsorgskostnader
Möjlighet att skaffa fram 8 000 kr inom en månad
Ekonomiska problem
Tillgång till bil

Sysselsättning och arbetstider:

Huvudinnehåll: *Sysselsättningsförhållanden – Arbetslöshetserfarenhet – Make/maka/sambos sysselsättningsförhållanden*

Indikatorer

Aktuella sysselsättningsförhållanden
Yrke
Näringsgren
Arbetstider (heltid, deltid, kväll, natt, skift)
Orsak till deltid
Restid
Arbetslöshetserfarenhet

Fördjupningsindikatorer 2010/11

Arbetstidens förläggning veckan innan intervjun
Övertid
Möjlighet till flexitid
Önskemål om ändrade arbetstider

Arbetsmiljö:

Huvudinnehåll: *Fysisk och psykosocial arbetsmiljö*

Indikatorer

Fysisk arbetsmiljö

- olycksfall
- tunga lyft
- upprepade och ensidiga arbetsrörelser
- svettig i jobbet
- skakningar och vibrationer
- buller
- stillasittande
- datorarbete

Psykosocial arbetsmiljö

- jäkt
- enformigt
- psykisk ansträngande
- inflytande
- möjligheter att lära nytt
- hot mot anställningstryggheten

Fördjupningsindikatorer 2010/11

- besvär av gas, damm, rök eller dimma
- besvär av olämplig belysning
- besvär av otillräcklig ventilation
- besvär av värme, kyla, drag
- smuts
- passiv rökning
- känsla på väg till jobbet
- krav i arbetet
- ensamarbete
- relationer på arbetsplatsen
- könsfördelning på arbetsplatsen
- kvalifikation för jobbet
- nytt arbete utan att flytta
- arbete och fritid

Utbildning:

Huvudinnehåll: Utbildningsnivå – studieaktiviteter

Indikatorer

Hel- och deltidsstuderande vid intervjutillfället
Utbildningsnivå
Vidareutbildning på arbetstid
Studiedeltagande

TEMA: FYSISK MILJÖ

Fritid:

Huvudinnehåll: *Fritidsaktiviteter – Semesterresande – Fritidshusboende*

Indikatorer

Semesterresande
Tillgång till och vistelse i fritidshus
Friluftaktiviteter
Idrottsaktiviteter
Motionsvanor
Kulturaktiviteter
Tillgång till dator och Internet i hemmet

Boende:

Huvudinnehåll: *Inre och yttre boendemiljö – Trygghet och stabilitet i boendet
– Yttre boendemiljö – Åsikter om bostaden och omgivningen*

Indikatorer

Hustyp, upplåtelseform
Utrymmesstandard, trångboddhet
Bostadens utrustning
Grannkontakter
Skadegörelse i bostadsområdet
Hemförsäkring

1.1.3 Statistiska mått

I undersökningen redovisas främst *andelen* objekt (vanligen individer eller hushåll) med en viss egenskap samt det *totala antalet* objekt med en viss egenskap i populationen och i redovisningsgrupper.

1.1.4 Redovisningsgrupper

I undersökningen finns en mängd redovisningsgrupper. Bland de mest centrala kan nämnas kön, ålder, familjetyp, region, socioekonomisk grupp samt utländsk respektive svensk bakgrund. Värden för redovisningsgrupper med färre än 100 intervjuer redovisas ej.

1.1.5 Referenstider

Datainsamlingen sker genom ett antal produktionsomgångar fördelade över året (16 omgångar). Härigenom erhålls årsmedeltal för de olika undersökningsvariablerna. I blanketten förekommer olika referensperioder som exempelvis senaste veckan, senaste fjorton dagarna, två månader, tre månader, 12 månader etc.

1.2. Fullständighet

ULF/SILC belyser levnadsförhållanden genom att ha med ett stort antal välfärdskomponenter. Studien av varje välfärdskomponent fördjupas i samband med att den med några års mellanrum återkommer i undersökningen som huvudtema. För 2011 gällde detta sysselsättning och arbetsmiljö.

B.2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Det är främst noggrannheten eller det totala felet i en skattning som är av intresse vid statistikanvändningen. För beräkning av det totala felet krävs kunskaper om de olika feltypernas storlek. Den kunskap som finns är inte kvantifierbar på alla punkter, varför exakta beräkningar av hela felets storlek sällan kan göras.

Det totala felet kan åskådliggöras med hjälp av en felmodell. Först kan en uppdelning i ett icke-systematiskt fel och ett systematiskt fel göras.

Det icke-systematiska felet (precisionen) är ett uttryck för den slumpmässiga avvikelser från skattningens förväntade värde och beror bl.a. på att endast ett stickprov av befolkningen undersöks. Det slumpmässiga felet antas vara noll i genomsnitt dvs. felet tar ut varandra vid upprepade urvalsdragningar. När antalet mätningar utökas antas det skattade parametervärdet närma sig det sanna parametervärdet. Ett exempel på parameterskattning inom ULF/SILC som enbart innehåller slumpmässiga fel är tillgången till bil. Frågan som ställs är lättbegriplig och bör inte leda till andra typer av fel än ett urvalsfel, dvs. fel som orsakas av att den skattade biltillgången i genomsnitt i urvalet avviker med en viss procentuell felmarginal från biltillgången i hela Sveriges befolkning.

Ett systematiskt fel (skevhet/bias) föreligger då skattningens förväntade värde skiljer sig från parameterns sanna värde. I motsats till det slumpmässiga felet avviker det systematiska felet hela tiden i en riktning vilket gör att felet inte går att reducera eller helt ta bort genom utökning av antalet mätningar.

Anledningen till förekomsten av systematiska fel kan exempelvis vara estimatorns matematiska egenskaper eller systematiskt felaktiga uppskattningar.

De personer som ingår i ett urval kan av olika skäl uppge ett felaktigt värde för en variabeluppgift som antingen leder till systematisk över- eller underskattning av en parameter. En över- eller underskattning görs av flera individer i ett urval på ett icke slumpmässigt sätt och det beror i sin tur på att enskilda frågor i ULF/SILC-formuläret innehåller ord eller meningar som bidrar till en viss skevhet/bias.

En fråga som kan tjäna som exempel på systematiskt fel är frågan om motionsvanor varje vecka. Numera poängterar intervjuaren att även promenader på minst 30 minuter räknas som motion. Tidigare år fanns emellertid en stor risk för systematiska underskattningar av motionen bland individer då promenader inte räknades upp bland exemplen på motionsvanor (även om intervjuaren ibland kunde lyfta fram promenader som exempel på motion) trots att man anser att promenader ska likställas med löpning, aerobics etc. i detta avseende.

Storleken av de systematiska felen kan ofta endast bli föremål för bedömning. Det bör dock observeras att samma feltyp kan ha olika inverkan på olika estimatorer. Ett bortfall, även av måttlig storlek, medför en automatisk underskattning av olika totaler om inte särskilda vägningsförfaranden tillgrips, men behöver inte medföra att systematiskt fel uppträder vid skattning av medelvärden.

Både det icke-systematiska och det systematiska felet kan i sin tur delas upp i fel orsakade av icke-observation (som uppkommit genom att man inte kunnat observera/intervjua hela urvalet), och observations- eller mätfel (som gör att värdet avviker från det "sanna" värdet för den variabel man avser mäta). De olika feltyperna som diskuteras i det följande har grupperats efter denna uppdelning. Observera att de kan innehålla bidrag från både icke-systematiska och systematiska källor.

I princip bör en bedömning göras för varje skattning. Här redovisas vissa bedömningar om olika feltypers effekt. Man bör vara beredd på att effekten kan vara annorlunda i särskilda fall. Speciellt gäller detta känsliga variabler och små redovisningsgrupper.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

Urvalet till ULF/SILC bestod år 2011 av 10 100 individer i åldrarna 16 år och uppåt. Med SILC avses den ingående panelen i den longitudinella undersökningen.

Urvalet består av sex delurval inklusive de individer som ingick i 2003 års

panel. Delurval ett till fem i ULF/SILC är dragna som systematiska urval, delurval sex är draget som ett stratifierat systematiskt urval. Urvalen dras ett i taget, enligt nedanstående ordning, där ramen korrigeras efter varje delurval så att en individ endast kan dras en gång.

Delurval	Beskrivning	Antal i urvalet
1	SILC-panelen år 1 som även ingår i ULF, avser personer 16 år och äldre.	2 900
2	Individer i den vart åttonde år återkommande panelen. För 2011 års undersökning drogs ett första urval år 1979. Detta urval har vart åttonde år kompletterats, se delurval 3 och 4. Panelen har alltså fyllts på inför undersökningsåren 1987, 1995 och 2003.	3 200
3	Kompletterar panelen med individer som är födda 1919-1987 och som har invandrat under perioden 2002-12-01--2010-10-01.	200
4	Kompletterar panelen med individer i åldrarna 16-23 år, födda 1988-01-01--1995-12-31.	500
5	Dras ur Sveriges befolkning födda senast 1995-12-31, dvs. individer 16 år och äldre.	1 800
6	Ett tilläggsurval av individer 65+ år.	1 500

Storleken på urvalsfelet eller det slumpmässiga felet kan uppskattas från undersökningsresultaten och anges i publikationerna vanligtvis i termer av skattningens konfidensintervall. Ett konfidensintervall med 95 % konfidensgrad är ett mått på sannolikheten att man vid den valda proceduren ska erhålla ett intervall som med 95 % sannolikhet innehåller det sanna populationsvärdet. Approximativa längden av halva 95-procentiga konfidensintervall redovisas i rapporterna.

2.2.2 Ramtäckning

Täckningsfel på grund av icke-observation kan bero på undertäckning i undersökningen, dvs. att vissa objekt i undersökningspopulationen saknas i urvalsramen. Undertäckningen i ULF/SILC är både absolut och relativt sett liten, varför undertäckningsfelen kan negligeras.

En annan typ av täckningsfel är övertäckning som förekommer om objekt som inte tillhör undersökningspopulationen ingår i urvalsramen och kan komma med i resultatredovisningen. Förekomsten av övertäckning medför inga systematiska fel eftersom denna (avlidna, emigranter) gallras ut före intervjuerna. Den har dock effekten att precisionen blir sämre än om ingen övertäckning funnits. Denna effekt är dock mycket svag i ULF/SILC. Övertäckningen omfattar ca 1,2 procent av urvalet/populationen.

Utöver det finns det personer som är listade i urvalsramen men som inte längre tillhör undersökningspopulationen. Det kan vara personer som har lämnat landet

utan att uppge detta för skattemyndigheten. Den här typen av övertäckning är dold och göms bland de i urvalet som är "ej anträffade". I dagsläget saknas studier för att kunna bedöma övertäckningens konsekvenser på statistikens kvalitet.

2.2.3 Mätning

Uppgifter till ULF/SILC samlas in av intervjuare vid SCB genom datorstödda telefonintervjuer (CATI) enligt en standardiserad blankett.

Intervjuaren kan missuppfatta instruktioner eller intervjupersonens svar, vilket bidrar till det systematiska felet. Systematisk missuppfattning hos enstaka intervjuare kanske inte snedvrider resultaten i nämnvärd utsträckning, men ett mått på detta slags fel kan inte anges.

Intervjuarens personlighet och uppträdande kan påverka svaren, speciellt på "subjektiva" frågor, t.ex. attitydfrågor.

Det kan förekomma att frågor felaktigt utelämnas vid intervjutillfället. Eftersom komplettering i efterhand inte alltid är möjlig innebär detta att det partiella bortfallet ökar.

Respondentfel kan vara minnesfel, att den som intervjuas medvetet eller omedvetet förvränger svaret, eller att han eller hon helt enkelt inte kan besvara frågan.

De flesta av ULF/SILC-frågorna handlar om nuläget, där minnesfel inte spelar någon större roll som felkälla. Svaren på frågor av typen "Hur ofta under de senaste 12 månaderna?" bör däremot tolkas med försiktighet.

En felkälla kan vara att intervjupersonen under intervjun söker framställa sig i så god dager som möjligt. Man är då angelägen att ge "socialt acceptabla" svar alternativt svar som man tror intervjuaren själv skulle instämma i. ULF/SILC innehåller endast ett fåtal attitydfrågor som skulle kunna medföra denna risk. Däremot ingår en del frågor om vanor och beteenden där inverkan av denna felkälla inte kan uteslutas.

Frågorna i ULF/SILC är mer eller mindre lättbesvarade. Det är också troligt att vissa frågor uppfattas olika av olika intervjupersoner. Speciell försiktighet bör iakttas vid tolkningen av svar på attitydfrågor, avståndsfrågor och frågor om hur ofta man gjort något, t.ex. motionerat eller träffat släkt och vänner.

Med indirekt intervju avses att intervjun genomförts med annan person än den som utvalts att delta i undersökningen. Enligt reglerna skall denna person vara en som noga känner till intervjupersonens förhållanden, helst make/maka/sambo, föräldrar, vuxna barn. Även kurator, avdelningssköterska vid en vårdanstalt kan komma i fråga.

Erfarenheterna tyder på att indirekta intervjuer mycket väl kan användas. Vissa problem kan dock förekomma. Den "indirekta" uppgiftslämnaren kan t.ex. tro sig känna till intervjupersonens arbetsförhållanden men vet i själva verket inte

att intervjupersonen bytt arbetsuppgifter och därigenom fått förändrade arbetsförhållanden.

Sannolikt är detta slags fel av begränsad omfattning. Vid indirekt intervju exkluderas frågor som bedömts som olämpliga att ställa indirekt. Dessutom utgör de indirekta intervjuerna en mycket liten andel av det totala antalet intervjuer.

Som en sorts "indirekta" intervjuer kan även betraktas de intervjuer som görs med utländska medborgare genom tolk eller genom någon familjemedlem som kan tala svenska (mer eller mindre bra). Vid s.k. fältobservationer har det framkommit att kvaliteten i dessa intervjuer inte alltid är acceptabel.

2.2.4 Svartsbortfall

Svartsbortfall, vanligen förkortat till bortfall, uppstår när värde på en eller flera undersökningsvariabler (vanligen intervjuarfrågor) i en undersökning inte kan inhämtas. Saknas alla värden för en person är det frågan om *objektsbortfall*; saknas enbart vissa värden, handlar det om *partiellt bortfall*. Försättningsvis avser *bortfall* samma sak som *objektsbortfall*.

Årgång 2011 uppgick bortfallet i ULF/SILC till 41 procent. Bortfallet fördelades över kategorierna (ovägda procenttal inom parentes):

- Ej anträffade (16 procent)
- Avböjd medverkan/vägran (22 procent)
- Förhindrad medverkan (3 procent)

Till detta kommer ett partiellt bortfall av varierande storlek på de olika frågorna.

Såväl det totala bortfallet som bortfallsorsaken varierar mellan olika undergrupper. Till exempel skiljer sig bortfallsandelen mellan olika åldersgrupper och individer som är ogifta har bortfallsorsaken "ej anträffad" i större utsträckning än gifta/sammanboende.

Bortfallsfel i skattningen uppstår om undersökningsvariabeln skiljer sig mellan de som har svarat och de som inte har svarat. Bedömningar av bortfallsfelets storlek är i allmänhet mycket svåra att göra. Av naturliga skäl kan man endast i undantagsfall göra empiriska studier av detta. Det handlar då om avstämningar mot uppgifter som insamlats på annat sätt, men i allmänhet är man hänvisad till mer eller mindre välgrundade rimlighetsbedömningar.

För att reducera bortfallets eventuellt snedvridande effekt används en uppsättning hjälpvariabler i estimationen. Dessa variabler kännetecknas av att de har ett starkt samband med de centrala undersökningsvariabler som mäts i ULF/SILC och/eller med bortfallsfördelningen.

Hjälpvariablerna hämtas från RTB (Registret över totalbefolkningen), UREG (Utbildningsregistret) och IoT (Inkomst- och taxeringsregistret). Hjälpvariablerna används sedan i estimationen för att kalibrera (justera) skattningarna mot de kända registertotalerna för samma variabler.

Den metod som används för bortfallskompensation, kalibreringen, kan minska bortfallsfelet men inte eliminera det. Om bortfallet är stort i vissa grupper kan det medföra ett avsevärt systematiskt fel i resultatredovisningen.

2.2.5 *Bearbetning*

Bearbetningsfel kan uppstå om instruktionerna för dataregistrering, granskning och kodning leder till missuppfattningar. Genom kontrollprogrammen med följande upprättning elimineras merparten av bearbetningsfelen. Några mindre studier av kodningens kvalitet (kodning av socioekonomisk grupp, sjukdomar) tyder på att endast smärre systematiska fel förekommer.

2.2.6 *Modellantaganden*

Inga andra modellantaganden än den metodik som redovisats ovan görs för ULF-undersökningen.

2.3 **Redovisning av osäkerhetsmått**

Felmarginaler finns beräknade för de andelsskattningar som redovisas i *Statistikdatabasen* (SSD) och i rapporter.

B.3 **Aktualitet**

3.1 **Frekvens**

Undersökningarna genomförs löpande under ett kalenderår och publicering sker sedan i maj följande år. Vanligen redovisas resultaten för två år tillsammans, dvs. 2010 och 2011 års resultat slås ihop.

3.2 **Framställningstid**

Framställningstiden är cirka fem månader dvs. publicering sker cirka fem månader efter avslutad uppgiftsinsamling.

3.3 **Punktlighet**

Publicering sker i enlighet med publiceringsplanen för officiell statistik.

B.4 **Jämförbarhet och sam anvä ndbarhet**

4.1 **Jämförbarhet över tiden**

Undersökningen genomfördes med väsentligen samma definitioner och datainsamlingsmetod (besöksintervju) under perioden 1975-2005. Möjligheterna till jämförelser över denna tidsperiod är därför mycket goda. Blanketten var då anpassad till just denna intervjumetod med svars kort (som intervju personen fick läsa) för frågor med komplicerade svarsalternativ.

Under år 2006 genomfördes cirka hälften av intervjuerna genom en kombination av besök och telefonintervjuer och cirka hälften enbart telefonintervjuer. Inför

telefonintervjuerna gjordes vissa anpassningar av formuläret och datorstödda intervjuer användes. De analyser som gjorts på materialet uppvisar inga trender i någondera riktningen, dvs. ingen av metoderna ger skattningar som konsekvent ligger över eller under den andra och oftast kan inga påvisbara skillnader mellan de båda insamlingsmetoderna hittas.

Metodskiftet till telefonintervjuer 2006 (delvis) och fr.o.m. 2007 i full skala, innebar ändå att jämförbarheten försämrats för flera indikatorer. Resultaten påverkas av metodbytet genom att intervjusituationen förändrats och även till följd av att frågorna ändrats med avseende på konstruktion och definition. Telefonintervjuerna antas inte heller ge samma möjlighet att reda ut eventuella missförstånd som fallet är vid besöksintervju vilket i sin tur kan ge upphov till skillnader i resultat mellan olika år orsakade av olika metodval.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Uppgifter från ULF/SILC-intervjun används för att bilda olika redovisningsgrupper. Detta möjliggör jämförelser mellan grupper med exempelvis svensk/utländsk bakgrund, arbetar-/tjänstemanna-/företagarhushåll, ensamstående/sammanboende med eller utan barn som bor i olika kommuntyper.

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

ULF/SILC utgör i många avseenden en unik datakälla. Många andra undersökningar utnyttjar ofta ULF/SILC-frågor för att kunna använda ULF/SILC som referensmaterial. Inkomstdelen i ULF/SILC är så långt det är möjligt begreppsmässigt samordnad med undersökningen av hushållens inkomster (HEK).

B.5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Resultat från undersökningarna publiceras årligen genom pressmeddelanden, tabeller, *Statistikdatabasen* och rapporter. Planerad publicering redovisas i publiceringskalendern för officiell statistik. Samtliga spridningsformer nås via SCB:s webbplats, www.scb.se/LE0101.

Statistikdatabasen och ULF/SILC:s produktsida innehåller ett omfattande resultat- och tabellmaterial från ULF/SILC, www.scb.se/LE0101

Publicerade rapporter finns fritt tillgängliga i pdf-format via SCB:s webbplats. Rapporterna innehåller i regel tabeller och diagram samt såväl teknisk som kommenterande text.

5.2 Presentation

Ett antal välfärdsindikatorer, nuläge och utveckling 1980-2011, efter ett stort antal redovisningsgrupper, finns i *Statistikdatabasen* (SSD) och/eller i Excel-tabeller på SCB:s webbplats under ämnesområde Levnadsförhållanden -

Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC) under fliken *Tabeller & diagram*. Rapportering av variabler från EU-SILC-delen kommer successivt utökas framöver. Rapporterna innehåller i regel tabeller och diagram samt såväl teknisk som kommenterande text.

5.3 Dokumentation

Framställningen av statistikregistret och statistiken beskrivs i *Dokumentation av statistiken (SCBDOK)*. Statistikens kvalitet beskrivs i föreliggande dokument, *Beskrivning av statistiken (BaS)*. Detaljerad information om mikrodata finns beskrivet i *Dokumentation av mikrodata (MetaPlus)*. Samtliga dokumentationer finns att tillgå på SCB:s webbplats, www.scb.se/LE0101. Där finns även frågeformulären publicerade.

5.4 Tillgång till primärmaterial

SCB utför på uppdragsbasis specialbearbetningar av ULF/SILC (samtliga årgångar). Forskare och utredare kan efter särskild prövning få tillgång till avidentifierade mikrodata. Numera sker utlämnandet via det s.k. MONA-systemet (Microdata Online Access) som innebär att tillgång till datamaterialet ges via en uppkoppling mot SCB:s särskilda internetdomän för datautlämnande.

För tillgång till mikrodata från EU-SILC-delarna i ULF/SILC krävs en ansökan till Eurostat. Mer information om hur en ansökan går till finns på Eurostats webbplats http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/microdata/eu_silc

5.5 Upplysningstjänster

Nedanstående personer kan lämna närmare upplysningar om undersökningen för följande områden:

Chef för Enheten för Social Välfärdsstatistik

Anders Ljungberg

Telefon: 08-5069 4615

E-post: fornamn.efternamn@scb.se

Statistiska metoder och analyser

Anna Hagman

Telefon: 08-5069 4819

E-post: fornamn.efternamn@scb.se

samt "Välfärdsbrevlådan"

E-post: Valfard@scb.se

Telefax: 08-5069 4005

Databeredning

Tommy Blomqvist

Telefon: 08-5069 4844

E-post: fornamn.efternamn@scb.se

Tema: Boende

Philip Andö
Telefon: 08-5069 4423
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

Tema: Ekonomi

Tommy Blomqvist
Telefon: 08-5069 4844
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

Thomas Helgeson
Telefon: 08-5069 4434
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

Tema: Fritid, sociala relationer, familj

Göran Nordström
Telefon: 08-5069 5015
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

Tema: Medborgerliga aktiviteter, hälsa och omsorg, sociala relationer, familj

Charlotte Samuelsson
Telefon: 08-5069 4817
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

Tema: Sysselsättning och arbetsmiljö, medborgerliga aktiviteter

Anne Danielsen Rackner
Telefon: 08-5069 4266
E-post: fornamn.mellannamnefternamn@scb.se

Tema: Trygghet och säkerhet, hälsa och omsorg, utbildning

Anna Hagman
Telefon: 08-5069 4819
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

Tema: Trygghet och säkerhet

Helena Rudander
Telefon: 08-5069 4124
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

EU-SILC

Tommy Blomqvist
Telefon: 08-5069 4844
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

Thomas Helgeson
Telefon: 08-5069 4434
E-post: fornamn.efternamn@scb.se